

ความเห็นในการวินิจฉัยคดีส่วนตน
ของ นายสุพจน์ ไข่มุกด์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๒/๒๕๕๖

เรื่องพิจารณาที่ ๔๓/๒๕๕๕

วันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๕๖

ประเด็นวินิจฉัย

พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๔ วรรคสอง หรือไม่

ความเห็น

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๔ เป็นบทบัญญัติอยู่ในหมวด ๓ ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ ๔ สิทธิในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งมาตรา ๓๔ วรรคสอง บัญญัติว่า “ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด” บทบัญญัตินี้มีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญา มิให้ต้องรับโทษหนักกว่าที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะที่บุคคลนั้นกระทำความผิด และตราบทที่ศาลยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุด ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาไม่มีความผิด ดังนั้น จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนผู้กระทำความผิดมิได้ ซึ่งเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของผู้กระทำความผิดอาญา และเป็นสิทธิพื้นฐานที่บุคคลทุกคนย่อมได้รับความคุ้มครอง หลักการดังกล่าวสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. ๑๙๔๘ ข้อ ๑๑ และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. ๑๙๖๖ ข้อ ๑๔ และข้อ ๑๕

สำหรับพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๐๓ ลงวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๑๕ เพื่อให้ข้อกำหนดเกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงาน การกำหนดเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง ให้มีความเป็นธรรมและเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งมีบทกำหนดโทษหากฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติที่พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ กำหนดไว้ ทั้งนี้ มาตรา ๑๕๘ ซึ่งเป็นบทบัญญัติในหมวด ๑๖ บทกำหนดโทษ บัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล ถ้าการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น

เกิดจากการสั่งการ หรือการกระทำของบุคคลใด หรือไม่สั่งการ หรือไม่กระทำการอันเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำของกรรมการผู้จัดการ หรือบุคคลใด ซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ผู้นั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วย”

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติของพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕๘ แล้วเห็นว่า เป็นบทที่บัญญัติถึงกรณีที่นิติบุคคลเป็นผู้กระทำความผิดและหากการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้นเกิดจากการสั่งการ หรือการไม่สั่งการ หรือเกิดจากการกระทำ หรือไม่กระทำการของบุคคลในฐานะที่ต้องกระทำในนามของกรรมการผู้จัดการ หรือบุคคลใด ที่รับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคล ให้ผู้นั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วย บทบัญญัติดังกล่าวเป็นการกำหนดตัวบุคคลผู้ที่จะต้องรับผิดชอบในทางอาญาร่วมกับนิติบุคคล เนื่องจากนิติบุคคลเป็นบุคคลสมมุติขึ้นตามกฎหมาย นิติบุคคลจะไม่สามารถกระทำการใด ๆ ได้ หรือไม่สามารถที่จะก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกได้เลย หากปราศจากบุคคลผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคล หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายให้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลนั้น ซึ่งสอดคล้องกับบทบัญญัติของมาตรา ๕ ที่บัญญัติว่า “นายจ้าง หมายความว่า ผู้ซึ่งตกลงรับลูกจ้างเข้าทำงานโดยจ่ายค่าจ้างให้และหมายความรวมถึง (๑) ผู้ซึ่งได้รับมอบหมายให้ทำงานแทนนายจ้าง (๒) ในกรณีที่นายจ้างเป็นนิติบุคคลให้หมายความรวมถึงผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคล และผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลให้ทำการแทนด้วย”

โดยหลักการบุคคลที่ศาลจะพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิด จะต้องมีการนำสืบพยานหลักฐานให้สิ้นสงสัยในเหตุ ๒ ประการ คือ ประการแรก มีการกระทำที่กฎหมายบัญญัติเป็นความผิดขึ้นจริงหรือไม่ และประการที่สอง จำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้นจริงหรือไม่ ทั้งนี้ ตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๒๗ บัญญัติไว้ นอกจากนี้ มาตรา ๑๗๔ แห่งพระราชบัญญัติเดียวกันยังได้บัญญัติถึงการสืบพยานหลักฐานในความผิดทางอาญาว่า ก่อนนำพยานเข้าสืบ โจทก์มีอำนาจเปิดคดีเพื่อให้ศาลทราบคดีโจทก์ คือแถลงถึงลักษณะของฟ้องอีกทั้งพยานหลักฐานที่จะนำสืบเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลย เมื่อดำเนินการแล้วให้โจทก์นำพยานเข้าสืบ และเมื่อสืบพยานโจทก์เสร็จแล้ว จำเลยมีอำนาจเปิดคดีเพื่อให้ศาลทราบคดีจำเลย โดยแถลงข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายซึ่งต้องการอ้างอิง ทั้งแสดงพยานหลักฐานที่จะนำสืบ แล้วให้จำเลยนำพยานเข้าสืบ

ในคดีอาญามีหลักกฎหมายอยู่ว่า บุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาว่าบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิด ดังนั้น เมื่อโจทก์ฟ้องกล่าวหาว่าจำเลยกระทำความผิด ถ้าจำเลย

ให้การปฏิเสธ ภาระการพิสูจน์ย่อมตกอยู่กับโจทก์เสมอ โจทก์จึงมีหน้าที่ในการนำพยานหลักฐานเข้าสืบก่อน เพื่อให้ศาลได้เห็นว่ามีคดีดังกล่าวมีการกระทำที่กฎหมายบัญญัติเป็นความผิดเกิดขึ้นจริงและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น จะมีข้อยกเว้นก็เฉพาะกรณีที่ทำให้การยอมรับตามฟ้องโจทก์ แต่อ้างเหตุบรรเทาโทษ เช่น กระทำด้วยความจำเป็นหรือวิกลจริต หรือเหตุลดหย่อนโทษ เช่น กระทำความผิดโดยบันดาลโทสะ และกรณีที่กฎหมายสันนิษฐานเบื้องต้นไว้ก่อนว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด เช่น พระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช ๒๔๗๘ มาตรา ๖ ที่บัญญัติว่า ผู้ใดอยู่ในวงการเล่นอันขัดต่อบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ หรือขัดต่อข้อความในกฎกระทรวง หรือใบอนุญาตซึ่งออกตามพระราชบัญญัตินี้ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นเล่นด้วย ฯ ทั้งสองกรณีนี้ภาระการพิสูจน์ย่อมตกอยู่กับจำเลย

เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕๘ แล้วเห็นว่า บทบัญญัติดังกล่าวไม่ได้เป็นบทที่สันนิษฐานความผิดของผู้แทนนิติบุคคลตั้งแต่แรกเริ่มคดี หากแต่โจทก์ก็ยังคงต้องพิสูจน์ให้ศาลได้เห็นว่ามีนิติบุคคลดังกล่าวเป็นผู้กระทำความผิดเสียก่อน ซึ่งในการพิสูจน์ความผิดของนิติบุคคลนั้นเนื่องจากนิติบุคคลเป็นบุคคลสมมุติขึ้นตามกฎหมายดังที่ได้กล่าวไว้แล้ว ดังนั้น การพิสูจน์ความผิดของนิติบุคคล โจทก์ก็ย่อมจะต้องพิสูจน์จากการสั่งการ หรือการกระทำของบุคคลใดหรือไม่สั่งการ หรือไม่กระทำการอันเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำของกรรมการผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นนั่นเอง และเมื่อฝ่ายโจทก์ได้นำพยานหลักฐานเข้าสืบให้ศาลได้เห็นความผิดแล้ว ฝ่ายจำเลยคือนิติบุคคล ซึ่งหมายถึงกรรมการผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ก็สามารถนำพยานหลักฐานเข้าสืบเพื่อพิสูจน์ถึงความบริสุทธิ์ได้อย่างเต็มที่ การต่อสู้คดีของนิติบุคคลจึงเป็นการต่อสู้คดีของกรรมการผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นไปด้วยในคราวเดียวกัน เพราะถือเสมือนเป็นบุคคลคนเดียวกัน หากใช้เป็นกรณีที่ฝ่ายโจทก์จะต้องพิสูจน์ให้เห็นความผิดของนิติบุคคลแต่เพียงฝ่ายเดียว โดยโจทก์ไม่ต้องนำสืบว่าผู้แทนนิติบุคคลดังกล่าวได้กระทำความผิดด้วยหรือไม่ ดังที่ผู้ร้องโต้แย้ง

พิจารณาแล้วจึงเห็นว่า กรณีมิใช่การสันนิษฐานความผิดของกรรมการผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นไว้ก่อน ที่จะเป็นการขัดต่อหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของผู้กระทำความผิดอาญา และขัดต่อสิทธิพื้นฐานที่บุคคลทุกคนย่อมได้รับความคุ้มครอง อันจะเป็นการขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง แต่อย่างใด

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงเห็นว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕๘ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง

นายสุพจน์ ไข่มุกด์
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ